

Katja Rosenbaum, Ewelina Wanat

„Kaszubi – etniczna grupa między tradycją, państwowością a europejskim porządkiem” : sprawozdanie z objazdu naukowego

---

Acta Cassubiana 13, 475-477

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Katja Rosenbaum
Ewelina Wanat

„Kaszubi – etniczna grupa między tradycją, państwowością a europejskim porządkiem”.

Sprawozdanie z objazdu naukowego

W objeździe naukowym zorganizowanym przez Katedrę Regionalnej Historii Europejskiej Technicznego Uniwersytetu w Chemnitz w dniach 04–08.07.2010 r. udział wzięli studenci historii oraz europeistyki. Opiekę naukową nad wyjazdem sprawowali prof. Miloš Řezník oraz mgr Katja Rosenbaum. Objazd naukowy poprzedzony został zajęciami merytorycznymi, odbywającymi się w ramach ćwiczeń: *Polska Rzeczpospolita Ludowa 1944–1989* oraz seminarium: *Ruchy etniczne w Europie w XX wieku*.

Celem objazdu naukowego była popularyzacja wiedzy o problematyce kaszubskiej wśród studentów poprzez ukazanie kaszubskości jako regionalizmu i etniczności – unikatowych w skali europejskiej. Szczególny nacisk został położony na ukazanie historii Kaszub jako regionu, jego rozwoju i problematyki na tle historii Polski i Pomorza.

Program objazdu zasięgiem terytorialnym obejmował obszar od Pomorza Środkowego po Pomorze Gdańskie, natomiast zakres czasowy prezentowanych zagadnień koncentrował się na wieku XX. Koordynatorzy za tematykę przewodnią objazdu wybrali powstanie i ugruntowanie ruchu kaszubsko-pomorskiego, który był ważnym czynnikiem umacniającym tożsamość kaszubską, w tym wzmacniającym polską identyfikację narodową Kaszubów. Wśród poruszanych zagadnień główne miejsce zajmował proces powstawania i ewolucji regionalnej społeczności od połowy XIX wieku i postaci Floriana Ceynowy po wiek XX, poprzez ruch młodokaszubski i postać Aleksandra Majkowskiego po Zrzeszenie Kaszubko-Pomorskie i regionalizm pomorski w czasach współczesnych. Do omawianych zagadnień należy dołączyć kaszubski folklor, kulturę dnia codziennego oraz miejsce religii w życiu Kaszubów.

Popularyzacja dziedzictwa kulturowego i krajobrazowego Kaszub koncentrowała się na pobytach w ośrodkach muzealnych jak i pobytach krajoznawczych. Walory przyrodnicze i kulturowe północnych Kaszub zaprezentowane zostały

podczas pobytu w Pucku, Krokowej i okolicach Jeziora Żarnowieckiego. Żarnowiec został ponadto ukazany jako przykład polityki regionalnej i europejskiej.

Rozwój urbanistyczny miast kaszubskich został przedstawiony na przykładzie Gdyni. Omówione zostały przyczyny emigracji kaszubskiej do miast oraz ich rola i znaczenie w kształtowaniu kultury.

Gdańsk był jednym z ważniejszych punktów objazdu. Miasto zostało ukazane jako przykład wielokulturowości Pomorza poprzez wpływy kultury niemieckiej i polskiej, co można było dostrzec w architekturze czy układzie przestrzennym Gdańska. Zwiedzanie Katedry Oliwskiej oraz podziwianie sztuki sakralnej w postaci płyt nagrobnych, epitafiów, grobowca książąt pomorskich stanowiło przyczynek do potwierdzenia tezy o pograniczności kulturowej Kaszub.

Studenci mieli również okazję odwiedzić liczne miejsca pamięci jak Pomnik Ofiar Piaśnicy, gdzie znajdują się masowe groby kaszubskiej inteligencji, zamordowanej w 1939 r. przez hitlerowców.

Uczestnicy objazdu odwiedzili liczne muzea, które pogłębiły ich wiedzę w zakresie etnografii oraz rękodziela kaszubskiej kultury materialnej i życia codziennego. Takim przykładem było Muzeum Pomorza Środkowego w Słupsku, gdzie studenci zwiedzili Zamek Książąt Pomorskich oraz wystawy muzealne, na które składały się ekspozycje ukazujące kulturę materialną mieszkańców Pomorza oraz osadników przybyłych na te tereny po II wojnie światowej.

Ważnym etapem objazdu był pobyt w Wejherowie. Zwiedzanie miasta oraz Kalwarii Wejherowskiej z dyrektorem Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej, Radosławem Kamińskim spotkało się z dużym zainteresowaniem ze strony studentów. Wejherowo zwane duchową stolicą Kaszub, z racji istniejącej przy mieście kalwarii, od wieków stanowi ważny ośrodek kulturalno-religijny regionu. Kalwaria Wejherowska wspólnie z zabudową miejską Wejherowa i zespołem pałacowo-parkowym tworzy jednolity kompleks o dużych walorach krajobrazowo-przestrzennych. Uzasadnieniem wyboru Kalwarii Wejherowskiej jako ważnego miejsca na mapie Kaszub była chęć zapoznania uczestników objazdu z problematyką kaszubskiej religijności.

Pobyt w Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie poprzedzony został wykładem dyrektora muzeum na temat historii i przyszłości muzeum. Uczestnicy objazdu mogli zapoznać się z licznymi ekspozycjami, do których np. należy zbiór instrumentów muzycznych czy wystawa poświęcona Aleksandrowi Majkowskiemu.

Dużym zainteresowaniem wśród studentów cieszyła się wystawa muzealna poświęcona twórczości i działalności Aleksandra Majkowskiego, co w znaczny sposób przybliżyło studentom postać przywódcy ruchu młodokaszubskiego, działacza społeczno-politycznego, pisarza oraz kolekcjonera i fotografa. Uczestnicy objazdu mieli okazję zobaczyć najważniejsze dzieła literackie Majkowskiego, rękopisy powieści, w tym *Žëcé i przigodě Remusa*.

Pograniczny i wielokulturowy charakter Kaszub najlepiej oddaje Gdańsk. Pobyt w tym mieście miał na celu nie tylko ukazanie centrum kulturowego Kaszub, ale był również okazją do spotkania z prof. Józefem Borzyszkowskim w Tawernie Kaszubskiej „Mestwin”, który przedstawił uczestnikom aktualny stan badań kaszubskich. Spotkanie zostało połączone z odkrywaniem walorów kaszubskiej kuchni oraz prezentacją wybranych dzieł kaszubskiej literatury, przez co uczestnicy mogli lepiej zrozumieć rolę, jaką odgrywa język kaszubski we wzmacnianiu lokalnej tożsamości.

Na szczególną uwagę zasługuje wspomnienie pobytu w Kaszubskim Parku Etnograficznym im. Teodory i Izydora Gulgowskich we Wdzydzach Kiszewskich. Uczestnicy objazdu zapoznani zostali z kaszubskim dziedzictwem materialnym, uratowanym przed zniszczeniem, w postaci tradycyjnej architektury ludowej.

Podsumowując, należy przyznać, że podstawowe cele objazdu zostały spełnione, nawet jeśli z powodów organizacyjnych oraz technicznych nie wszystkie istotne dla omawiania problematyki kaszubskiej zagadnienia zostały przedstawione czy poruszone w dyskusjach, to jednak warto było zapoznać studentów z walorami kulturowymi i dydaktycznymi Kaszub. Ukazanie uczestnikom objazdu historii i kultury Kaszub pozwoliło na lepsze zrozumienie charakteru i unikalności kaszubskiej kultury i historii oraz na umiejscowienie jej na tle europejskim. Doświadczenie dnia życia codziennego i pamięci kulturowej w połączeniu z aktywnością kaszubskich instytucji wzbudziły duże zainteresowanie wśród uczestników, co potwierdzają liczne pytania, komentarze i uwagi.